

Glossza színes tinták festőjéről

Hegedűs Imre János
(1941, Székelyhidegkút)
író, irodalomtörténész,
Budapesten él

Árkossy István: *Világsíkok. Ábrázolás és tükrözés.*
Magyar Napló, Budapest, 2020.

Ha túl nagy a tét, ha túl nehéz a feladat, megrebberenhet a lélek, gátlás fékezheti az agyat: Árkossy István monumentális képalbumáról, szellemvilágáról, a róla készült írásgyűjteményről egy-két oldalas jegyzetet, recenziót írni istenkísértés. Felvillannak ezzel a pompás albummal rokon kiadványok, a *Képes Krónika*, Mátyás Corvinái, a millenium aranybetűs lexikonjai, de az nem segít, a hasonlat kisiklasztja sínról a szerelvényt.

Akkor jobb – a vizsgálódás első fázisában – eltávolodni, elfordulni a tárgytól. („Ó, tarts ki addig lélek, védekezz!” – tanultuk a Klasszikustól.) Induljunk kalandútra!

Van egy liget, van egy lugas, amelyik a véletlen szeszélyes játéka folytán itt maradt az *aranykorból* rideg századunkban. Kosztolányi ennek az oázisnak a neve. Legyen riadalmunk idejére Kosztolányi a menedékünk.

A rebbenés állapotában ívfényhez hasonlatos képzettársításunk támad, rátaláltunk Árkossy István lelki rokonára, a színes tinták költőjére, az *Akarsz-e játszani?* halhatatlan gyermek-emberére, a *Hajnali részegség* fényoszlopára, akinek megadatott a látás képessége, szemtanúja lehetett annak, hogy „az égben bál van, minden este

bál van”; de nemcsak látta, hanem legyűrte a végtelen űrt, és vendége lett „egy nagy ismeretlen Úrnak”.

Kell földi ember számára nagyobb elégtétel? Van porhüvely számára nagyobb ajándék?

S még mindig fogva tart a liget, az aranykor oázisa. Megtudjuk itt azt is, hogy miképpen alkot Árkossy: „Krikszkrakszokat, japán betűket írnék / s egy kacskaringós, kedves madarat.”

S ha ez túl egyszerű, ha ez szimplifikáció, akad a Kosztolányi-oázisban olyan vízió, amely rejtélyes, akárcsak a kolozsvári Mester legtöbb képe: „Egy csipkefátyol / látszott, amint a távol / homályból / gyémántosan aláfoly”.

Semmiben sem különbözik ez a metafora Árkossy képeitől. Lászlóffy Aladár amúgy is azt állítja a mottónak kiemelt szövegrészben, hogy Árkossy „látásmódjának legmegfelelőbb rokonítása a költői képpel eshet”.

Ezek után vissza lehet térni a vizsgálódás tárgyához, magunkra ölthetjük a szakma fegyelmét, és megkíséreljük körülírni a pompás kiadványt.

Elavult, szép szavunk a *külsín*. Az esztétikailag kifogástalan külalakot jelentette valaha. Árkossy István híres könyvcsináló. Talán ő sem

tudja, eddigi életében hány könyv címlapját tervezte meg, hány kötetet illusztrált. Önmagának, az egész életművét összegező albumának sem alkothatott hétköznapi. A külső borítólapon döbbenetes festménye, a *Néró felgyújtja Rómát*, belül, a könyv támlája lilásbordóba átjátszó, melegbarna, fenn, az oldal felső felének közepén aranycsík. A fenség, a méltóság jele, jelképe.

Nem ok nélkül időzünk a külső formán, a mai kiadványdömpingben ömlik szembe velünk az igénytelen, a jellegtelen, az ízlésficamokkal, sebtében elkészített könyvek áradata, legyen végre egy nagy kivétel. Árkossy albumát öröm kézbe venni, kellemes bizsergés fog el, ha ujjbegyeinket a ritka finom papíron végighúzzuk, ha forgatásakor világok sokasága tárul fel a szemünk előtt. Stílusosan, a hűség jelekén szülővárosának ajánlja a kiadványt: Kolozsvárnak.

És most következik az értékelés, az elemzés nehezebbik fele. A feltörhetetlen dió.

Grafikai bravúrral két részre osztott minden oldalt: a szélen, a margón fekete-fehérben a munkái, olajfestmények, rajzok, szénrajzok, tus, belül, a lap belterén írók, költők, szakírók, képzőművészek kommentárjai.

Gyenge a szó. Nem kommentárok. Esszék, versek, prózaversek, laudációk, kiállítás megnyitó beszédek arról, hogy milyen Árkossy István művészvilága. Negyvenkét írás szerzői keresik hévvel, tüzesen, higgadtan, lelkesen, tudósok módjára elmélyülten a „zárnyító szót”, azt, hogy miért szép a színeknek, a formáknak, az alakzatoknak ez a zseniális kavalkádja.

Botrány, ha csak néhány szerzőt emelünk ki, mégis muszáj: Lászlóffy Aladár, Páskándi Géza, Páll Árpád, Kántor Lajos, Banner Zoltán, Király László, Szokolczay Lajos, Kenéz Ferenc, Jánosi Zoltán, Zalán Tibor... A szellemi birkozás, a költői szárnyalás, az alkotó vajúdas tollforgatói. S hogy miről írnak a méltatók, az értékelők? Kössük csokorba a Tejutat, és meg tudjuk.

Jobb szót ejteni a margóról. (Ismét az irodalom: Ady Endre *Ismeretlen Korvin-kódex margójára* című írása juthat eszünkbe.)

Döbbenetes gondolat motoszkálhat az olvasóban. Kérdés az, nem is gondolat. Miért közölte Árkossy fekete-fehérben színes festővilágát? Azért, hogy lássunk röntgenképet. A munkák belső szerkezetét látjuk meg így, a gerincsigolyákat, a bordákat, a medencecsontokat, a nyakszirtet. Szubjektív ez a kijelentés, cáfolatával tovább világosodhat ez a dzsungelvilág.

De részesülünk színvilágban is. Az album 103. oldalán beszédes a 2. fejezet címe: KÉPTÁR.

Tanácsos emelkedett lélekkel belépni ide. Már nemcsak az olvasó hivatalos, vendég itt minden jó lélek, koldus és királyfi egyaránt. És tanácsos elfeledni a betűt. Szakértők írják, Gutenberg óta betűfertőzésben élünk. Vissza a képhez, az ábrához, a rajzhoz!

Árkossy színvilágáról nyilatkozni rövid jegyzetben szentségtörés. Monográfia-téma. Azt a meggypirosat, azt a kobaltkéket, azt a derengést jelző-hordozó szürkésfehéret, amellyel ő dolgozik, kevesen tudták kikavarni. S úgy társítani a feketét, a kéket, a pirosat... Hagyjuk a monográfusra!

Műfajok sokfélesége sorjázik a KÉPTÁR-ban olyan gazdagon, amely bőséggel ritkán találkozzunk: olaj, tus, ecsetrajz, ceruzarajz, szén, aquatinta, olajgrafika, vegyes technika, farost...

Életműösszegezőnek szánta a szerző a kiadványt, ezért PÁLYAÚT címmel életrajzot közöl (angolul is!), és kiállításokról ad hírt. Bizonyára szeme előtt lebegett a *poeta doctus* szorongó, szorongató dilemmája: „A mindenséget vágyom versbe venni, / de még tovább magamnál nem jutottam” (Babits).

Árkossy sem jutott túl önmagánál, de ez éppen elég. Látta, hogy „az égben bál van, minden este bál van”; s ő vendége „egy nagy ismeretlen Úrnak”.

Hátha általa mi is.

Hegedűs Imre János